

เพื่อนมนุษย์สัตว์และป่าไม้ รวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็จะเกิดขึ้นมาแทน เพราะมนุษย์มีความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์รวมทั้งพืชทั้งหลายด้วยความจริงใจ และเมื่อการเบียดเบียนกันลดน้อยลง รวมทั้งมีการช่วยเหลือกันมากขึ้น วิกฤตการณ์ต่างๆ ของโลกก็จะลดน้อยลง และเมื่อวิกฤตการณ์ต่างๆ ลดน้อยลงมากๆ สันติภาพก็จะกลับคืนมาได้หลังจากที่ได้สูญเสียมันไป

สรุปวิธีพิจารณาให้เกิดปัญญา

พระพุทธเจ้าได้ทรงสรุปวิธีการศึกษาให้เกิดปัญญาเอาไว้ว่า ให้เรานำเอาขั้น ๕ หรือ ร่างกายกับจิตใจของเรา มาพิจารณาว่า มันอาศัยเหตุปัจจัยอะไร มาปรุงแต่งให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับหายไป จนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัด ถึงความเป็นอนัตตาของร่างกายกับจิตใจ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัดขึ้นมาว่า **“มันไม่มีตัวเราและตัวตนของใครๆรวมทั้งของสิ่งใดๆอยู่จริง”** ซึ่งนี่ก็คือการเกิดปัญญารุดขึ้นมาแล้ว

เมื่อเราเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มชัดแล้วว่า **“มันไม่มีตัวเราอยู่จริง”** ที่เป็นความเข้าใจอย่างถูกต้องตามความเป็นจริงของธรรมชาติแล้วก็ตาม (คือมีปัญญาหรือวิชาแล้ว แล้วก็ตาม) แต่จิตใจสำนึกของเรา มันจะไม่ยอมรับ เพราะจิตใจสำนึกของเรา มันยังมีนิสัยหรือความเคยชินของอวิชชาและกิเลส ที่ครอบงำจิตของเราอยู่อย่างแรงกล้า ดังนั้นเมื่อใดที่จิตของเราไม่มีสมาธิ ก็จะทำให้อวิชชาและกิเลส กลับมาเกิดได้อีก อย่างง่ายดาย และรุนแรงเหมือนเดิม

ดังนั้นเราจึงต้องมีการหมั่นฝึกฝนจิต ให้มีสมาธิอยู่เสมอๆจนเป็นนิสัย รวมทั้งต้องมีการหมั่นพิจารณาขั้น ๕ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ความสุขที่เราลุ่มหลงอยู่ ที่สร้างปัญหาให้กับชีวิตของเราและโลกอย่างยั่งยืน ถึงความเป็น อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (มีสภาวะที่ต้องทนอยู่อย่างยากลำบาก) และ อนัตตา (คือไม่ใช่ตัวตนของใครหรือของสิ่งใดจริง) อยู่เสมอให้มากจนเป็นนิสัยที่ยิ่งกว่านิสัย เพื่อให้จิตมีความแหลมคมสามารถตัดกิเลสได้อย่างรวดเร็ว

เพียงพอ ซึ่งการสอนก็จะสอนให้เข้าใจ ถึงเหตุผลตามความเป็นจริงว่า การทำความชั่วจะมีผลเลวร้าย แก่ตัวเองและสังคมอย่างไร และการทำความดี จะมีผลดีแก่ตัวเองและสังคมอย่างไร ซึ่งคำสอนระดับศีลธรรมนี้ เป็นคำสอนพื้นฐาน ที่ทุกคนต้องมี ถ้าไม่มีศีลธรรม สังคมก็จะเดือดร้อนวุ่นวาย แม้โลกก็จะพินาศ

พราหมณ์เอานรกมาขู่ เอาสวรรค์มาล่อ

ส่วนที่เป็นคำสอนระดับศีลธรรม ที่เพิ่มเติมเข้ามาจากศาสนาพราหมณ์นั้น ก็เป็นคำสอนที่สอนให้กลัวการทำความชั่ว และอยากทำความดี ซึ่งหลักการสอนนั้น ก็จำเป็นต้องสอนให้มีความเชื่อในเรื่องนรก-สวรรค์เอาไว้ก่อน เพื่อให้กลัวนรก จะได้ไม่ทำความผิดหรือความชั่ว และเพื่ออยากจะได้สวรรค์ จะได้ทำความดี ซึ่งเมื่อคนไม่ทำความชั่วและทำแต่ความดี ก็จะไม่มีความเดือดร้อน จะมีแต่ความปกติสุข และถ้าโลกมีคนดีมากๆ โลกก็มีความสุขสงบสุขได้ ซึ่งคำสอนเช่นนี้ก็เอาไว้สอนคนทั่วไป เช่น ชาวบ้านหรือเด็ก ที่ยังไม่มีความรู้เพียงพอ จึงต้องสอนอย่างนี้ไปก่อน

พระพุทธเจ้าสอนเฉพาะเรื่องการดับทุกข์

ส่วนคำสอนระดับสูง ของพระพุทธเจ้านี้เรียกว่า อริยสัจ ๔ ที่หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ ซึ่งเป็นคำสอนที่สอนเรื่อง การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ของจิตใจ คือการที่แม้เราจะไม่ทำความชั่ว แล้วทำแต่ความดี ตามหลักศีลธรรมอย่างเคร่งครัดที่สุดแล้ว แต่เมื่อเวลาที่ร่างกายหรือชีวิตของเราต้องประสบกับ ความยากลำบาก หรือ ความแก่ ความเจ็บ ความป่วย ความตาย ความพลัดพราก เป็นต้น จิตใจของเราก็ยังมีความทุกข์อยู่อีก ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงทรงสอนวิธีการปฏิบัติ เพื่อที่จิตใจของเรา จะได้หลุดพ้นจากความทุกข์เหล่านี้

คำสอนเรื่องความพ้นทุกข์นี้ พระพุทธเจ้าจะทรงสอนเฉพาะบุคคล ที่พอจะมีสติปัญญาอยู่บ้าง หรือบุคคลระดับปัญญาชน หรือพวกหัวกะทิ เพราะการศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ตามหลักอริยสัจ ๔ นี้ จำเป็นจะต้องใช้ปัญญากับสมาธิมา